

VERLEDEN EN TOEKOMST VAN HET JONGE NEDERLANDSCHE PROZA.

Bij een overzicht van het proza van dezen tijd moet meer dan gewoonlijk geschiedt, de nadruk geleend worden op het verleden en de toekomst. Frits Hornman in zijn critiek in de N.R.St. van 10 Sept. j.l. houdt bij zijn veroordeeling van de jongere prozageneratie met de factoren van den veranderenden tijd geen rekening. Hij roept om van Deyssel, maar vergeet, dat van Deyssel niet meer herleven kan en mag. Hij legt het accent ten onrechte op technische fouten, terwijl de hoofdzaak is het prozaverschijnsel zelf. Deze houding wordt hierdoor gemotiveerd, dat men de belangrijkheid van een schrijver en zijn werk niet in zijn cultuurzele beteekenis, maar als de uiting van een algemeen-menschelijke schoonheid wil zien. Die laatste norm nu is niet te vinden, ook al meent Is. Querido, dat hij deze "objectiviteit" ontdekt heeft en haar als maatstaf kan aanleggen. In de eerste plaats wordt ons oordeel over een auteur of een werk, instinctief of bewust, bepaald door de vraag, of het "epochemachend" is. Dit verklaart ook de talloze individueele geschillen over wát "epochemachend" is. Zij, die met deze relativiteit van uitgangspunt geen rekening willen houden, komen tot onwaardige en grove scheldpartijen als die men onlangs in het eerste nummer van "Nu" heeft kunnen lezen. De collectivistische beweringen van A.M. de Jong zijn de caricatuur van het schoonheidsoordeel, dat rekening wenscht te houden met de cultuurzele belangrijkheid; zij zijn de begrijpelijke, maar smakelooze reactie op het eenzijdig aesthetisme van Nijhoff, dat de magie van het woord door een poëtische formule wil onlossen.

Frits Hornman verwacht proza en roman, stijl en genre. Hij heeft in zooverre gelijk, dat de roman in Holland niet bloeit, dat er geen "epochemachende" romans in grooten getale geschreven worden. De beoordeelaar van het jonge proza moet echter in aanmerking nemen, dat de roman het proza niet is, dat de roman zeer eng verbonden is aan het realisme. De "publiek"romans als "De Zondaar" en "Merijntje Gijzen's Jeugd" behooren tot dien verdienstelijken realistischen, on-modernen nabloeij, wier succes door andere dan cultuurzele motieven te verklaren is. Als "epochemachend", modern, kan men onder de romanschrijvers slechts noemen van Oudshoorn, van Gendersen Stort en de Boer; wat hun werk aan technische vaardigheid mist, heeft het aan belangrijkheid als cultuurfactor te over.

Aan weerszijden van den roman, die een combinatie van beide is, vindt men het "pure" proza en het essay. Het eerste is schaarsch vertegenwoordigd en heeft in A. Roland Holst zijn laatsten grooten meester gevonden. Men kan de namen noemen van Gerard Bruning, Houwink, Chasalle. Het laatste wordt overdadig beoefend; hier hebben jongeren als Bruning, Marsman, en de oudere Coster hun beste krachten gegeven. Dit moderne essay is vaak allerminst als critiek te beschouwen, daar het tot de lyrische uiting kan overslaan; zeker is het een teeken van overbewustheid bij de jongeren, niet echter een bewijs, dat zij, zoals Hornman zegt, gebrek aan toewijding hebben of niet anders dan critiseeren kunnen.

Als eindconclusie: enthousiasme en wanhoop zijn beide misplaatst. Wij vertrouwen op de scheppende mogelijkheden van den tijd, al zullen die gansch anders zijn dan die van een vorige periode. Onafhankelijk van het "genre" moet de belangstellende het proza, dat zich met moeite een weg tracht te banen, als symbool van de cultuur van heden waarnemen.